

Türkiye Futbol Süper Ligi Derbi Maçı İzleyicilerinin Öfke ve Saldırganlık Davranışlarının İncelenmesi

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye Futbol Süper Liginde oynanan derbi maçlarında izleyici olarak bulunan taraftarların maç öncesinde, maç sırasında ve maç sonrasında, öfke ve saldırgan davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Türkiye Süper Ligi derbi maçlarını düzenli izleyen yaş ortalamaları 26 yaş \pm 6,5, minimum 18 yaş, maksimum 60 yaş olan, 37 kadın ve 60 erkek olmak üzere toplam 97 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılan grubun % 50,5 i öğrenci, % 22,7 si serbest meslek, %10,3 ü iş adamı ve diğer meslek grupları oluşturmakta ve ayrıca %13,4' ü mastır, %67 si yüksekokul %13,4 ü lise mezunudur. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmış ve katılımcılara 35 sorudan oluşan Saldırganlık Anketi (Buss & Warren, 2000) uygulanmıştır. Anketin birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri (cinsiyet, eğitim, meslek, sosyo-ekonomik düzeyleri) yer almaktadır. Aynı zamanda öfke ve öfke kontrolü ile ilgili sorulara da birinci bölümde yer verilmiştir. İkinci bölümde, maç sırasındaki çevreden kaynaklanan rahatsızlıklarla ilgili sorular bulunurken, üçüncü bölümde alkol kullanımı, dördüncü bölümde skor sonucu karşısındaki tutum, beşinci bölümde maç öncesi ve sonrası tutum ve en son bölümde ise genel değerlendirme soruları yer almıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için spss paket programının 16 versiyonu kullanılmıştır. Toplam 97 kişiye uygulanan ölçekten elde ettiğimiz verilerin frekans analizlerine bakılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerine bakılmıştır. Sonuç olarak, katılımcıların %38,1 i hakemlerin yanlış kararlarına her zaman öfkeli olduğunu, %18,6'sı her zaman küfür ettiğini bildirmiştir. Maç sonrası hakem kararı yanlış olsa da kendine zarar veren ve sahaya cisim atanların sayıları oldukça düşüktür. Katılımcılar maç öncesi, sonrası ve izlerken bazen alkol aldıklarını da belirtmişlerdir. Aynı zamanda skor sonucu aleyhine olduğunda katılımcılar rakip takım, oyuncular ve hakeme karşı herhangi bir düşmanlık hissetmediklerini bildirmişler ve medyadaki maç sonrası konuşmaların ve iki farklı taraftarın maçı birlikte izlemesinin saldırganlığı artırabileceğini bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Saldırganlık, Öfke.

Investigation Of Anger And Aggressive Behavior Of Turkish Football Süper League Derby Match Fans

ABSTRACT

The aim of this study was to evaluation of the audiences' anger and aggressive behavior before, during and after the football derby matches in Turkish Super League. 97 subject, 37 women, 60 men (Age mean 26 years \pm 6,5, minimum 18 years, maximum 60 years) were participated as a volunteer. The Aggression Questionnaire (AQ) was used for data collection and it was applied to audiences who were watched the derby matches regularly. First part of the questionnaire was consisted of demographic characteristics such as gender, education, occupation, socio-economic level. Anger and anger control questions were also in first part. Second part questions were about disturbances from the environment during the match. In third part questions were about using alcohol. Attitude after the match result and attitude before and after the match were evaluated in the forth and the fifth part of the questionnaire. In last part was consist of general evaluation questions. As the results of the study, 38,1% of the participants were always getting angry when the referee was having a wrong decision and 18,6 % of them were always swearing. Although the decisions of the referee were wrong, very low numbers of participants were damaged to football field and had self-harm. Additionally, participants were reported to drink alcohol sometimes before, during and after the football match and they answered that felt no enmity to the opposing team, the players and the referee when the score was against. Lastly, according to the results, discussions in media after the match and monitoring with two different fans together to these discussions may increase aggression.

Key Words: Football, Aggressiveness, Anger.

Suzan Dal*,
İlhan Odabaş**,
Nalan Suna**,
Çiğdem Bulgan**,
Selda Akkaya***

*İstanbul Üniversitesi BESYO
suzann.dal@gmail.com

**Haliç Üniversitesi BESYO

***Öğrenci

Giriş

Bütün canlılarda önde olma, başarıma güdüsü ve duygusu bulunmaktadır. İnsanları diğer canlılardan ayırt eden özellikler arasında başarı için hem duygu hem de fikir olmasıdır. İnsanlığın insan üzerindeki egemenliğine olan tutkusu önceleri savaştan, günümüzde kısmen kurumsallaşmış hali ile artık spor şeklinde bu görevi gerçekleştirir hale gelmiştir. Futbol bu anlamda en güzel ve yaygın olan spor branşıdır (Acet, 2001). Sporun amaçları içerisinde kısmen de olsa kimse zarar görmeden, belli kurallar içerisinde insanda doğuştan var olan içgüdülerinin tatminini sağlamaktır. Yalnız bunu yaparken bazı duygular kontrol edilememekte ve spor amacının dışına çıkmaktadır. Özellikle kontrol edilmesi zor olan saldırganlık duygusu futbol maçlarında ortamın buna daha müsait olmasından dolayı daha sık ve daha büyük boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Saldırganlık: öfke, düşmanlık, rekabet, engellenme, korku gibi durumlardan kaynaklanan ve karşındakine zarar vermeyi, durdurmayı, engel olmayı veya kendini korumayı hedefleyen fiziksel sözel veya sembolik her türlü davranıştır (Derman, 2013). İnsanın doğasında var olan saldırganlığın, birden fazla insan tarafından şiddete dönüşen bir olgu haline gelme sebebi arasında biyolojik özelliklerin dışında birçok etken yer almaktadır. Bunların başında kültür, yaşam şekli, hayata bakış açısı gibi etkenler gelmektedir. Çünkü bu etkenler sosyal ortamda birbirleri ile etkileşerek fanatik bireyleri ortaya çıkarır. Özellikle büyük kitleleri bir araya getiren organizasyon olan futbol maçlarında, fanatik bireylerin bir araya gelmesinden dolayı, şiddetin ortaya çıkmasına elverişli bir ortam oluşmaktadır. Bu durum futbol maçlarını toplumsal bütünlüğü zedeleyen organizasyonlar haline getirmiştir (Ayan, 2006). Dünya genelinde en çok izlenen ve en çok taraftarı olan futbol, şiddet unsurlarının sahnelendiği bir olgu haline gelmiştir. Şiddetin boyutu öyle derecelere ulaşmıştır ki ülkelerin birbiri ile savaşmasına neden olacak şekle gelmiştir. Binlerce insanın futbol maçları nedeniyle meydana gelen olaylarda zarar görmesine hatta hayatını kaybetmesine neden olmuştur (Pulur, 2001). Futbolun en önemli destekleyici faktörünü taraftarlık oluşturmaktadır. Taraftarlar beklenti sevinç hüznün gibi duygusal ihtiyaçlarını ve sosyalleşme ihtiyaçlarını kendini takımla bütünleştirerek karşılamaya çalışmaktadırlar (Koçer, 2012). Bu bütünleşmeden doğan duygu yoğunluğu insanların daha saldırgan tavırlar sergilemesine neden olmaktadır. Taraftarın dışında sporda saldırgan davranışları, sporun içinde bulunan sporcu, yönetici, hakem, amigo, medya vb. faktörlerde teşvik etmektedir. Örneğin maçlardan önce kulüp başkanı veya sözcülerin karşı klube ve taraftara yönelik sözlü saldırısı ya da kışkırtıcı davranışlarda bulunması. Bunun dışında, hakemlerin hatalı sanılan kararları, tartışmalı durumlar, spor yazar ve yorumcuların taraflı, kırıcı, yanlış ve sert yorumları, özellikle özel televizyon kanallarının reyting uğruna suçlayıcı yayınları futbolda saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerine açık davetiye çıkartmaktadır (Yazan 1997). Tüm bu durumlardan yola çıkılarak, bu çalışmada, Türkiye Futbol Süper Liginde oynanan derbi maçlarında izleyici olarak bulunan taraftarların, öfke ve saldırgan davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

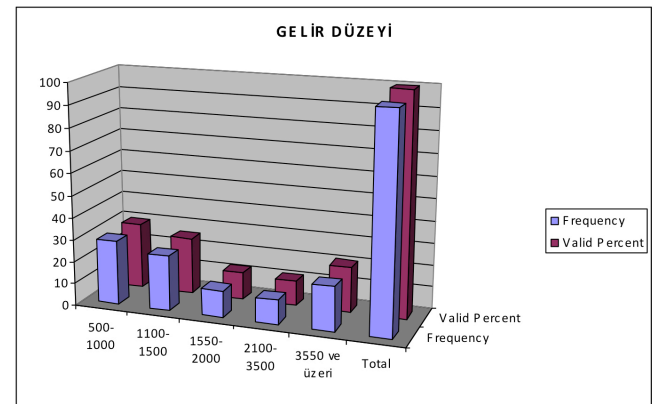
Gereç ve Yöntem

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmış ve katılımcılara 35 sorudan oluşan Saldırganlık Anketi (Buss & Warren, 2000) uygulanmıştır. Anketin birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri (cinsiyet, eğitim, mes-

lek, sosyo-ekonomik düzeyleri) yer almaktadır. Aynı zamanda öfke ve öfke kontrolü ile ilgili sorularda birinci bölümde verilmiştir. İkinci bölümde, maç sırasındaki çevreden kaynaklanan rahatsızlıklarla ilgili sorular bulunurken, üçüncü bölümde alkol kullanımı, dördüncü bölümde skor sonucu karşısındaki tutum, beşinci bölümde maç öncesi ve sonrası tutum ve en son bölümde ise genel değerlendirme soruları yer almıştır. Çalışmaya Türkiye Süper Ligi derbi maçlarını düzenli izleyen yaş ortalamaları 26 yaş \pm 6,5, minimum 18 yaş, maksimum 60 yaş olan, 37 kadın ve 60 erkek olmak üzere toplam 97 kişi katılmıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için spss paket programı (16.00 versiyonu) kullanılmıştır. Toplam 97 kişiye uygulanan ölçekten elde ettiğimiz verilerin frekans analizlerine bakılmıştır.

Bulgular

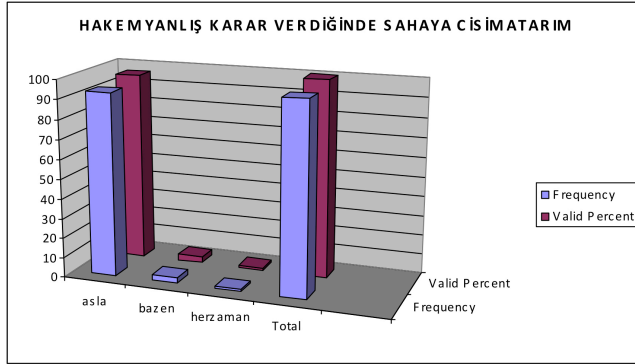
Katılımcıların 'Hakem yanlış karar verdiğinde öfkelenirim' sorusuna verdikleri cevaplarda asla diyenlerin oranı %7,2, bazen diyenlerin % 28,9, sıkça diyenlerin ise % 25,8 ve her zaman diyenlerin oranı %38,1'dir. Maç sonrası hakem kararı yanlış olsa da kendine zarar veren ve sahaya cisim atanların oranı oldukça düşüktür. 'Hakem yanlış karar verirse küfür ederim' sorusuna verdikleri cevaplarda % 19,6' sının asla, 49,5'inin bazen, %18,6'sının sıkça ve %12,4'ünün her zaman cevabı verdiği; 'Tuttuğum takım gol atamayınca öfkelenirim' sorusuna % 21,6'sının asla, %55,7'sinin bazen, % 13,4'ünün sıkça ve % 9,3'ünün her zaman cevabını verdiği görülmüştür. Ayrıca katılımcıların 'Tuttuğum takım gol atamayınca küfür ederim' sorusuna % 21,6'sı asla, %55,7'si bazen %13,4'ü sıkça ve % 9,3'ü her zaman cevabını vermişlerdir. Katılımcıların 'Tuttuğum takım gol atamayınca öfkelenirim' sorusuna % 23,4' ü asla, % 30,9'u bazen, %24,7'si sıkça ve %30,9' her zaman cevabını; 'Tuttuğum takım penaltı atamayınca küfür ederim' sorusuna % 29,9'u asla, %38,1'i bazen, % 15,5'i sıkça ve %16,5'i her zaman cevabını vermişlerdir. Katılımcılar maç öncesi, sonrası ve izlerken bazen alkol aldıklarını da belirtmişlerdir. Aynı zamanda skor sonucu aleyhine olduğunda katılımcılar rakip takım, oyuncular ve hakeme karşı herhangi bir düşmanlık hissetmediklerini bildirmişler ve medyadaki maç sonrası konuşmaların ve iki farklı taraftarın maçı birlikte izlemesinin saldırganlığı artırabileceğini bildirmişlerdir.

Çizim 1. Katılımcıların gelir düzeyleri.

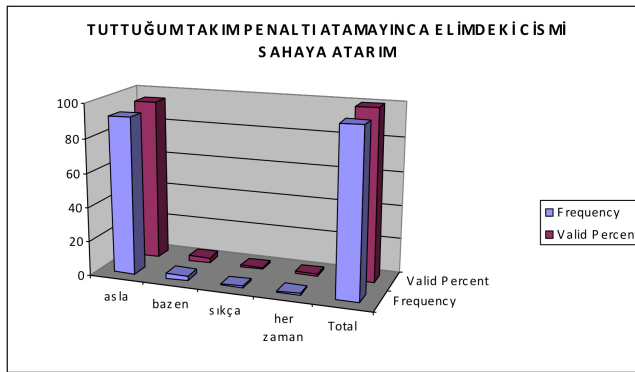
Türkiye Futbol Süper Ligi derbi maçı izleyicilerinin maç öncesi sırası ve sonrası öfke ve saldırganlık davranışlarının değerlendirildiği çalışmada katılımcıların gelir düzeyi ile ilgili % 29.9'unun 500-1000 TL, % 25.8'inin 1100-1500 TL, %12.4'ünün 1550-

2000 TL, %11.3'ünün 2100-2500 TL, ve % 20.6'sının 3500 TL ve üzeri aylık gelirlerinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

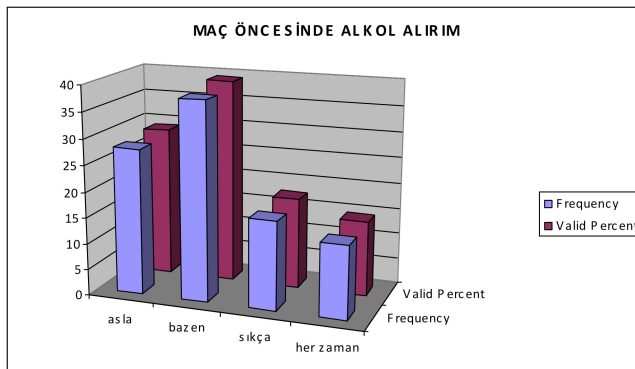
Çizim 2. Hakem yanlış karar verdiğinde sahaya cisim atarım.

Türkiye Futbol Süper Ligi derbi maçı izleyicilerinin maç öncesi sırası ve sonrası öfke ve saldırganlık davranışlarının değerlendirildiği çalışmada katılımcıların hakem yanlış karar verdiğinde sahaya cisim atarım sorusuna % 95.9'unun asla, %3.1'inin bazen ve % 1'inin her zaman cevabını verdiği görülmüştür.

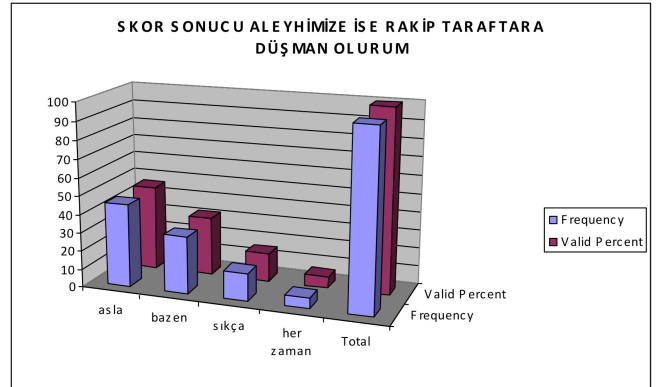
Çizim 3. Tuttuğum takım penaltı atamayınca elimdeki cismi sahaya atarım sorusunun cevapları.

Türkiye Futbol Süper Ligi derbi maçı izleyicilerinin maç öncesi sırası ve sonrası öfke ve saldırganlık davranışlarının değerlendirildiği çalışmada katılımcıların tuttuğum takım penaltı atamayınca elimdeki cismi sahaya atarım sorusuna % 94.8'i asla % 3.1'i bazen % 1'i sıkça ve % 1'i her zaman cevabını vermiştir.

Çizim 4. Maç öncesinde alkol alırım.

Türkiye Futbol Süper Ligi derbi maçı izleyicilerinin maç öncesi sırası ve sonrası öfke ve saldırganlık davranışlarının değerlendirildiği çalışmada katılımcıların maç öncesinde alkol alırım sorusuna %28.9'u asla %39.2'si bazen % 17.5'i sıkça ve % 14.4'ü her zaman cevabını vermiştir.

Çizim 5. Skor sonucu aleyhimize ise rakip taraftara düşman olurum.

Türkiye Futbol Süper Ligi derbi maçı izleyicilerinin maç öncesi sırası ve sonrası öfke ve saldırganlık davranışlarının değerlendirildiği çalışmada katılımcıların skor sonucu aleyhimize ise rakip taraftara düşman olurum sorusuna %46.4'ü asla, % 32'bazen, %15,5 sıkça ve % 6.2'siher zaman cevabını vermiştir.

Tartışma ve Sonuç

Futbol her geçen gün büyüyen bir sektör olmasının yanında fanatizm ve saldırganlık gibi yıllardır engellenmesi için çalışılmasına rağmen bazı sorunların da büyümesine sebep olmaktadır. Bu problemlerin sebeplerinin belirlenmesi ve bunlar için neler yapılması gerektiğine dair bu alan üzerinde yapılan birçok çalışmayla bizim çalışmamızın sonucu paralellik göstermektedir. Arslan ve Bingöbalı'nın 1997 deki çalışmalarında, seyircilerin takımları maç kaybettiği zaman %62,5 oranında çok üzüldükleri ve %34,4 oranında da gece uyuyamadıkları tespit edilmiştir. Taraftarların yarıya yakınının şiddeti saha dışına taşımaya meyilli oldukları, takımı mağlup oynayan taraftarların ise rakip takım taraftarına bunun hesabını dışarıda soracaklarını söyledikleri tespit etmişlerdir (Pulur ve Kaynak, 2001). Çalışmamızda da katılımcıların mağlup oldukları zaman üzgün oldukları ve tahriklerden etkilendikleri tespit edilmiştir. Kılıçgil, (2003) çalışmasında futbol seyircilerine uyguladıkları ankette küfrü onaylayanların sayısının çoğunlukta olduğu fakat onaylayanların eylemlerinin de şiddetli olmasından daha çok ses getirdiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada da tepkilerini küfürle gösteren katılımcı oranı yüksektir. Koçer, (2012) araştırmasında taraftarların futbola ilgili tutum ve davranışlarında etkili olan dört faktör tespit etmiştir. Bunlar: şiddet ve saldırganlık eğilimi, takım yenilgisinin kişiye etkileri, takımın desteklenmesi ve taraftarı tahrik eden faktörler olarak adlandırmıştır. Acet, (2001) futbol seyircisini fanatik ve saldırgan olmaya yönelten sosyal faktörler ile ilgili yapmış olduğu çalışmada: demografik faktörler, sosyo kültürel faktörler, müsabaka esnasında seyirciyi etkileyen faktörler, çevresel etkenler, psikolojik sebepler ve bunlar dışındaki diğer sebeplerin seyircinin saldırganlığını önemli derecede etkilediğini göstermiştir. Yapmış olduğumuz çalışmada, bu gibi etkenlerin daha spesifik haliyle seyirciye yöneltilen sorularda

alınan cevaplarının aynı derecede seyirciyi etkilediği sonucu çıkmıştır. Sporda şiddetin ve saldırganlığın azaltılmasına yönelik girişimler için saldırganlığın sebeplerinin bilinmesi; antrenör, sporcu ve yöneticilerin sorumluluk alması; medyada saldırganlık yaratacak yayınlardan kaçınmaları; seyircilerin ve genelde toplumun Fair Play çerçevesinde davranması için eğitilmesi ve desteklenmesi gereklidir.

Kaynaklar

- 1.** Acet, M.: "Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler" Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2001.
- 2.** Arkan, Y. (2007). 'Futbolda Şiddet ve Polis'. Polis Bilimleri Dergisi. Cilt 9 (1-4).
- 3.** Arıpınar, E.;Donuk, B. (2011)."Fair Play Spor Yönetim ve Organizasyonlarında Etik Yaklaşımlar", s.121
- 4.** Ayan, S. (2006) "Şiddet ve Fanatizm".Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt7, Sayı 2, 2006
- 5.** Derman, M.T.: "10-11 Yaş Çocuklarının Saldırganlık ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" International Journal of Social Science Volume:6 Issue 2, 2013
- 6.** Gültekin, O., Doğan, M., Doğan, A., Eylen, B. (2000), "Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma", 21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, Emniyet Genel Müd. Ankara, s.751
- 7.** Kılıcıgil, E. (2003). 'Futbol Taraftarlarının Şiddet ile İlgili Tepkilerinin Psiko-sosyal Boyutları'. Spormetre Beden Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi. Ankara Üniversitesi.Cilt1.S.1
- 8.** Koçer, M. (2012) "Futbol Derneklerine Üye Olan Taraftarların Şiddet ve Holiganizm Eğilimlerinin Belirlenmesi", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:32 Yıl:2012
- 9.** Pulur, A.(2001)"Sporda Şiddet ve Saldırganlık", Türkiye Üniversite Sporları Dergisi, 1,s.18-19.)
- 10.** Yazan ,Ü.M.:Türkiye Kanatlarımızın Altında, İz Yayıncılık, İstanbul, 1997